

**ÜMÜMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN ANADAN OLMASININ
100 İLLİYİ QARŞISINDA
К 100-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО
ЛИДЕРА ГЕЙДАРА АЛИЕВА
ON THE 100th ANNIVERSARY OF THE NATIONAL LEADER
HEYDAR ALIYEV**

UOT 37.0

Lalə Akif qızı Məmmədli

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun aparıcı mütəxəssisi

<https://orcid.org/0000-0003-0686-3627>

ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEV NÜMUNƏSİNDƏ TƏRBIYƏ

Лала Акиф гызы Мамедли

доктор философии по педагогике,

ведущий специалист Института Образования Азербайджанской Республики

**ВОСПИТАНИЕ НА ПРИМЕРЕ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОГО ЛИДЕРА
ГЕЙДАРА АЛИЕВА**

Lala Akif Mammadly

doctor of philosophy in pedagogy

leading specialist at the Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

UPBRINGING ON THE EXAMPLE OF THE NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV

Xülasə. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin həyatı və fəaliyyətli ilə tanışlıq təhsillənmə, tərbiyələnmə və inkişafətdirmə baxımından zəngin material verir. Bu məqsədlə onun müxtəlif mərasimlərdə, qurul-

taylarda, konfranslarda, görüşlərdə çıxışlarından, nitqlərindən faydalanmaq mümkündür. Dərslərdə, mühazirə və seminar məşğələlərində, sinifdən xaric, məktəbdənkənar və auditoriyadankənar tədbirlərdə təhsilalanların Heydər Əliyev nümunəsində tərbiyəsi məsələləri diqqət mərkəzində dayanmalıdır.

Açar sözlər: *Ümummilli Lider, Heydər Əliyev nümunəsində tərbiyə, xalqın rifahı üçün çalışmaq, nümunə olmaq, xalqın sevilməsi olmaq*

Резюме. Знакомство с жизнью и деятельностью нашего Общенационального Лидера Гейдара Алиева предоставляет богатый материал с точки зрения образования, воспитания и развития. С этой целью можно извлечь пользу из его выступлений, речей на различных церемониях, съездах, конференциях и встречах. На уроках, лекционных и семинарских занятиях, внеклассных, внешкольных и внеаудиторных мероприятиях вопросы воспитания обучаемых на примере Гейдара Алиева должно быть в центре внимания.

Ключевые слова: *Общенациональный Лидер, воспитание на примере Гейдара Алиева, работать на благо народа, стать образцом, быть любимым народом*

Summary. Acquaintance with the life and work of our National Lider Heydar Aliyev provides rich material in terms of education, upbringing and development. To this end, one can benefit from his speeches, speeches at various ceremonies, congresses, conferences and meetings. At lessons, lectures and seminars, extracurricular, extracurricular and extracurricular activities, the issues of educating students on the example of Heydar Aliyev should be in the spotlight.

Keywords: *National Leader, education on the example of Heydar Aliyev, work for the benefit of the people, be an example, be loved by the people*

Təhsilalanlarda Azərbaycan dövlətçiliyinə, tarixi şəxsiyyətlərimizə hörmət və məhəbbət hissələrinin, sədaqətin formalaşdırılması müasir mərhələdə ümumtəhsil, orta ixtisas, texniki peşə və ali məktəblərin qarşısında duran ümdə vəzifələrdən biridir. Həmin tarixi şəxsiyyətlərdən biri Ulu Öndər Heydər Əliyevdir. Təhsil ocaqlarında Ümummilli liderimizin həyat və fəaliyyəti ilə bağlı aparılan söhbətlər, digər tədbirlər, təlim prosesinin imkanlarından faydalanmaq şagirdləri və tələbələri həm maarifləndirir, həm də tərbiyələndirir.

Ulu Öndərin həyatı və fəaliyyətli ilə tanışlıq təhsillənmə, tərbiyələnmə və inkişafetdirə baxımından zəngin material verir. Bu məqsədlə Heydər Əliyevin müxtəlif mərasimlərdə, qurultaylarda, konfranslarda, görüşlərdə çıxışlarından, nitqlərindən faydalanmaq mümkündür.

Dünyanın görkəmli şəxsləri, dövlət və hökumət rəhbərləri Heydər Əliyevin şəxsiyyətini, dövlət xadimi və başçısı, diplomat və böyük siyasətçi kimi fəaliyyətini son dərəcə yüksək dəyərləndirirdilər və Ulu Öndərdən söz düşəndə yenə də yüksək qiymətləndirməkdədirlər.

Dərslərdə, mühazirə və seminar məşğələlərində, sinifdən xaric, məktəbdənkənar və auditoriyadankənar tədbirlərdə həmin fikirlərlə təhsilalanların tanış olmaları məqsədəuyğundur. Diqqət yetirək:

*Mərhum Heydər Əliyev Azərbaycanın xoşbəxtliyi və firavanlığı, bölgədə və dünyada sülh naminə göstərdiyi fəvqəladə xidmətlərlə türk və dünya tarixində şərəfli yer tutmuşdur (*Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan*).

*Uzaqgörən və istedadlı idarəçiliyi sayəsində Azərbaycanın hər sahədə inkişaf etməsini və bugünkü nüfuzlu mövqeyə çatmasını təmin edən Heydər Əliyevi şəxsən tanıdığıma görə böyük şərəf və xoşbəxtlik hissləri keçirirəm.

Azərbaycanın əmin-amanlığı və çiçəklənməsi üçün göstərdiyi səylərlə yanaşı, Heydər Əliyev bütün Qafqaz bölgəsinin sülhün bərqərar olduğu bir məkana çevrilməsi istiqamətindəki fəaliyyəti ilə də daim xatırlanacaqdır.

Heydər Əliyevin dəyərli töhfələri ilə başlanmış müştərək layihələr dost və qardaş dövlətlərimizi bir-birinə daha da yaxınlaşdıraraq, ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin sarsılmaz təməllər üzərində qurulduğunu bir daha sübut etmişdir (*Türkiyə Respublikasının sabiq Prezidenti Əhməd Necdet Sezər*).

*Heydər Əliyev XX əsrin görkəmli liderlərindən biri kimi müasir demokratik Avrasiyanın yeni tarixinin bugünkü qurucularındandır (*Qırğızistanın Xalq Yazıçısı Çingiz Aytmatov*)..

*Bütün dünyada layiqli hörmət və böyük nüfuz qazanmış görkəmli dövlət xadimi həyat-

dan getmişdir. Uzun illər ərzində Heydər Əlirza oğlu Əliyevin səmərəli fəaliyyəti xalqlarımızın ümumi tarixi ilə bilavasitə bağlı olmuşdur. O, Rusiya və Azərbaycanın strateji tərəfdaşlığının təməlini qoymuş, dostluğumuzun və qarşılıqlı anlaşmamızın möhkəmlənməsinə böyük şəxsi töhfə vermişdir (*Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin*).

*Heydər Əliyev Cənubi Qafqazda uzun müddət ərzində ən əsas şəxsiyyət olmuşdur (*Amerika Birləşmiş Ştatlarının sabiq prezidenti Corc Buş*).

*Bu qeyri-adi şəxsiyyət Azərbaycanı çiçəklənmə yoluna gətirib çıxarmışdır (*Fransa Respublikasının sabiq prezidenti Jak Şirak*).

*Heydər Əliyevin Azərbaycanın inkişafında və ölkələrimiz arasında əlaqələrin gücləndirilməsində əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. 1998-ci ilin iyul ayında Birləşmiş Krallığa səfəri zamanı onunla olan görüşümüzü çox yaxşı xatırlayıram (*Kraliça II Yelizabet*).

*Heydər Əliyev Azərbaycanın böyük lideri idi. O, böhranlar dövründə öz ölkəsinə sabitlik gətirdi. Azərbaycan xalqı onun qoyduğu irs ilə fəxr edə bilər. O, Azərbaycanla Birləşmiş Krallıq arasında hazırda mövcud olan güclü əlaqələrin təməlini qoydu (*Böyük Britaniyanın sabiq Baş naziri Toni Bleyer*).

*Beynəlxalq aləmdə tanınmış siyasətçi, Çin Xalq Respublikasına dostluq münasibəti bəsləyən, Çin xalqının qədim dostu olan cənab Heydər Əliyev Çin-Azərbaycan dostluq münasibətlərinin inkişafında böyük rol oynamışdır (*Çin Xalq Respublikasının sabiq Sədri Xu Şzintao*).

Dünyanın sayılıb-seçilən, söz və hakimiyyət sahibi olan insanlar da Ümummilli Liderimizin necə böyük şəxsiyyət olduğunu təsdiqləyirlər.

Ulu Öndərin çıxışları, nitqləri, müxtəlif tədbirlərdəki söhbətləri ilə tanış olan məktəblilər və tələbələrin Heydər Əliyev nümunəsində tərbiyə almalarına kömək göstərir, onun həyatından səmərəli fəaliyyətindən faydalanırlar.

Bu baxımdan “Mən xalqa minnətdaram” “Rossiyski fermer” qəzetinin müxbiri ilə söhbət” müsaibəsi səciyyəvidir.

Müxbirin “Sizin üçün asudə vaxt olduqca şərti anlayışdır” sözlərinə cavab olaraq Ümummilli Lider demişdir: “Həqiqətən belədir. İndi gecədən xeyli keçib, saat ikinin yarısıdır. Biz isə işləyirik. Hər gün belədir, gecəni gündüzə qatıb

çalışırıq. İşə səhər tezdən başlayıram, onu, bir qayda olaraq, gecə saat dörd radələrində qurtarıram. Mən həmişə bu qayda ilə işləməyə öyrəşmişəm. Bu iş rejimi mənim üçün adi bir rejimdir” [1, c.1., s. 35].

Bəzilərinə rəhbər vəzifədə işləmək asan gəlir, belələrinə vəzifənin zahiri tərəfləri, mötəbər kürsüdə özünə yer tutmaq, qarşısındakılara hökm etmək və s. daha çox maraqlandırır. Görür ki, bir çoxları onun qarşısında əyilir, çoxunun ona işi düşür, onun bircə sözü, dərkənarı ilə çox işlər düzəlir və s. və i.a.

Ulu Öndərin qənaətləri: “Onlar öz yerlərində qalmağa, vəzifələrindən bərk-bərk yapışıb onu əldən verməməyə və öz ailələrinin yağ-bal içində üzməsinə təmin etməyə var qüvvələri ilə çalışırdılar” [1, c.1., s. 35].

Ümummilli Lider qurub-yaratmaq, ölkəmizin çiçəklənməsi, tərəqqi etməsi naminə gəcəsini gündüzünə qatardı. Diqqət yetirək: “İşə səhər tezdən başlayıram, onu, bir qayda olaraq, gecə saat dörd radələrində qurtarıram” [1, c.1., s. 35]. Göründüyü kimi, Ümummilli liderimiz üçün vaxt anlayışı olmamışdır. Özünün dediyi kimi, “*gecəni gündüzə qatıb*” çalışıb, yorulmaq nə olduğunu bilməyib.

Heydər Əliyevin sözlərindən təəccüblənən və heyrətə gələn müxbir: “Sirr deyilsə, Siz bu qüvvəni haradan alırsınız, axı bu yaxınlarda yetmiş yaşınız tamam oldu, yoxsa Sizə yoq kömək edir?” – deyərək ona növbəti sualını vermiş, aşağıdakı cavabı almışdır: “Xeyr, mən yoqla məşğul olmamışam və məşğul olmuram. Görünür, təbiətin özü mənə hansısa bir qüvvə verib. Xarakterim isə qüvvə və bacarığımı səfərbərliyə almağa vadar edir [1, c. 1., s. 35].

Bu cavabdakı “*Xarakterim isə qüvvə və bacarığımı səfərbərliyə almağa vadar edir*” sözləri xüsusilə diqqətimizi özünə cəlb etdi. Xarakterin insanın qüvvə və bacarığını səfərbər etməsi, təbii ki, mühüm məsələdir. Böyük tarixi şəxsiyyətdə məhz bu kimi mühüm keyfiyyət öz ifadəsini tapıbmiş. Bu, zəfərlərin, uğurların, istənilən işin öhdəsindən gəlməyin səbəbi, səbəbkarıdır.

Ulu Öndərə məxsus müsbət keyfiyyətlərdən biri də onun siqaret çəkməməsi, spirtli içki içməməsidir. Bu, xüsusilə dövlət orqanlarında çalışan mütəxəssislər üçün zəruri müsbət adət və vərdislərdəndir. Müsaibə zamanı Heydər Əliyev müxbirə demişdir: “*Ömrümdə heç vaxt*

siqaret çəkməmişəm. İçkini də rəmzi olaraq dilimə vurmuşam – sağlıq deyiləndə bədəni ancaq qaldırmaqla kifayətlənmişəm” [1, c. 1., s. 35].

Ümummilli liderə məxsus müsbət keyfiyyətlərdən biri də onun səmimi olması, kin-küdurətdən uzaq olması, ona münasibətdə nankorluq edənləri gözümçixdiya salmamasıdır. Diqqət yetirək: “Həyatda şərəflə şərəfsizliyi, şəxsi rifahla ictimai borcu, tamahkarlıqla vicdanlılığı hər bir kəs özü seçir. Mənim üçün burada suallar yoxdur. O ki qaldı bu adamlara – Allah özü hər şeyi görür. Mən kinli adam deyiləm, heç kəsi də gözümçixdiya salmaq, təqib etmək fikrim yoxdur” [1, c. 1., s. 35].

Ulu Öndərin ən müsbət keyfiyyətlərindən biri də Azərbaycanımız, xalqımız üçün fədakarlıq göstərməsi idi. Bu xüsusda deyirdi: “Xalqım üçün firavanlıq və əmin-amanlıqdan başqa ayrı bir arzum yoxdur. Bütün varlığımı, bütün qüvvə və bacarığımı mən bu amala həsr etmişəm” [1, c. 1., s. 36].

Heydər Əliyev vaxtilə Azərbaycanda Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri vəzifəsində çalışmışdı. Çekist idi. Yaranmış vəziyyətlərdən lazımi və etibarlı nəticə çıxarmağı, düzgün qərara gəlməyi və qətiyyətli addım atmağı bacarırdı. Təhlükəsizlik orqanlarında qazandığı bilik, bacarıq və vərdislər daha yüksək vəzifələrdə - Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifələrində çalışarkən onun köməyinə gəlirdi. Qətiyyətli, qorxmaz, çevik, cəsarətli, mətin, möhkəm iradəli və mübariz, son dərəcə səriştəli idarəetmə və rəhbərlik qabiliyyətlərinə malik idi.

Ötən əsrin əvvəllərində Naxçıvan Muxtar Respublikasında yaşamaq və fəaliyyət göstərməli olduğu, Ali Məclisin sədri vəzifəsini yerinə yetirdiyi vaxtlarda xalqla birlikdə çətinliklərlə üzləşmişdi, bir yandan da o zamankı respublika rəhbərliyi onun varlığı ilə barışa bilmirdi. Hər vaxtlə gözdən salmağa, onu Naxçıvan Muxtar Respublikasında tutduğu vəzifədən kənarlaşdırmağa çalışırdılar. Ulu Öndərin öz sözləridir: “Xalq Cəbhəsi həmyerlilərimə diz çökdürmək istəyirdi: fikirləşirdi ki, xalq yığılacaq və özü Əliyevi kənar edəcək. Adamlara dedim: Mən sizinləyəm, acımdan ölsək də, birlikdə öləcəyik.

Lakin inanırdım ki, qışdan çıxacağıq” [1, c. 1., s. 39].

Xalq isə Ulu Öndəri sevir, müstəqilliyimizin ilk illərində də, sonrakı illərdə də ona öz ümidləri kimi baxır, problemlərinin həllinə məhz onun sayəsində nail olacaqlarına inanırdılar.

Yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik olan Heydər Əliyev insanlarda da əxlaqi saflığa düzlüyə, doğruluğa, vətənpərvərliyə, işgüzarlığa çox böyük dəyər verir, “Siz adamlara hansı keyfiyyətlərinə görə hörmət edirsiniz?” sualına cavab olaraq deyirdi: “Ağlına, elminə, ziyalılığına görə” [1, c. 1., s. 40].

Ulu öndər şeir yazmağı, şəkil çəkməyi uşaqlıqdan xoşlar və bu işlə məşğul olardı, memarlıqla maraqlanardı: “Şer yazırdım. Şəkil çəkirdim. Rəssam olmaq arzusunda idim, lakin sonra fikrimdən daşındım və memarlıq fakültəsinə daxil oldum. Mühəribə başlandı, dərslər kəsildi. Halbuki mən tikmək istəyirdim. Özü də gözəl binalar tikmək istəyirdim!” [1, c. 1., s. 40].

Jurnalistin “Siz xarakter etibarilə yaradıcı adamsınız? Həyatınız boyu heç nə dağıtmamısınız?” – sualını belə cavablandırmışdır: “Bakıdakı uçur-sökük daxmaları dağıtmışam. Adamlar həmin daxmalarda yaşamır– zillət çəkirdilər. Biz həmin adamları abad mənzillərə köçürdük. Həyatım boyu yaxşı çox şey tikmişəm. Uçurduqlarım isə adamlara mane olanlar idi” [1, c. 1., s. 40].

Heydər Əliyevin ad günü münasibəti ilə 1999-cu il mayın 10-da Klivlend klinikasında keçirilən mərasimdə İlham Əliyev də Ulu Öndərə məxsus nəcib keyfiyyətlərdən söz açmışdır. Oxuyuruq: “Azərbaycan xalqının hələ çox uzun illər cənab Heydər Əliyevə ehtiyacı olacaqdır. Çünki Heydər Əliyev Azərbaycanda və bizim regionda sülhün, əmin-amanlığın, Azərbaycanın müstəqilliyinin, gələcək iqtisadi inkişafının təminatçısıdır. Heydər [184-185] Əliyevin Azərbaycan xalqının gələcəkdə rahat, firavan yaşaması üçün bu günə qədər gördüyü işlər və bundan sonra neçə-neçə illər ərzində görəcəyi işlər həm bizim xalqımız, həm regionumuz üçün, deyə bilərəm ki, bütün dünya üçün lazımdır. Mən özümü çox xoşbəxt adam hesab edirəm ki, prezident başda olmaqla, bu gün biz hamımız birlikdə burada, yeni dostların arasında bu ad gününü qeyd edirik” [2, c. 2., s. 88].

Həmin mərasimdə çıxış üçün söz alan Türkiyənin məşhur təhsil qurucusu, professor İhsan Doğramaçı demişdir: “Heydər Əliyev təkcə Azərbaycanın deyil, bütün türkdilli dövlətlərin lideridir... Bizim çox hörmətli prezidentimiz Heydər Əliyevi o qədər çox sevirəm ki, qorxuram ona göz dəyər. Ona göz dəyməsin deyə, bütün bəd gözlərə zərər olsun deyə, mən ona bir göz-muncuğu bağışlamaq istəyirəm” [2, c. 2., s. 88].

Son dərəcə səmimi, ürəkdəngələn sözlərdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, Ulu Öndər Heydər Əliyev şəxsiyyəti öyünməlidir, qürur hissi doğurandır, Ümummilli Lider yeniyetmə və gənc-

lər, Azərbaycanımızın bütün vətəndaşları üçün nümunədir. Məqsədəuyğundur ki, valideynlər, müəllimlər gənc nəsli Heydər Əliyev nümunəsində tərbiyə etmək istiqamətindəki fəaliyyətlərini davam etdirlər.

Problemin aktuallığı. Məqalə Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyinə mühüm töhfədir.

Problemin yeniliyi. Məqalə Ulu Öndər Heydər Əliyev nümunəsində tərbiyə məsələsinə həsr edilmişdir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalə gənc tədqiqatçılar, doktorant və dissertantlar üçün faydalı olacaqdır.

Ədəbiyyat:

1. Əliyev, H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir: [46 cildə] / H. Əliyev. Bakı: Azərneşr, - c. 1. -1997. - 612 s.
2. Əliyev, H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir: [46 cildə] / H. Əliyev. Bakı: Azərneşr, - c. 20. -2007. - 536 s.

E-mail: lale23@mail.ru

Rəyçilər: *ped.elm.dok., prof. A.N. Abbasov,*
ped.ü.fəls.dok. İ.B. Əmirəliyeva

Redaksiyaya daxil olub: 07.03.2023-cü il